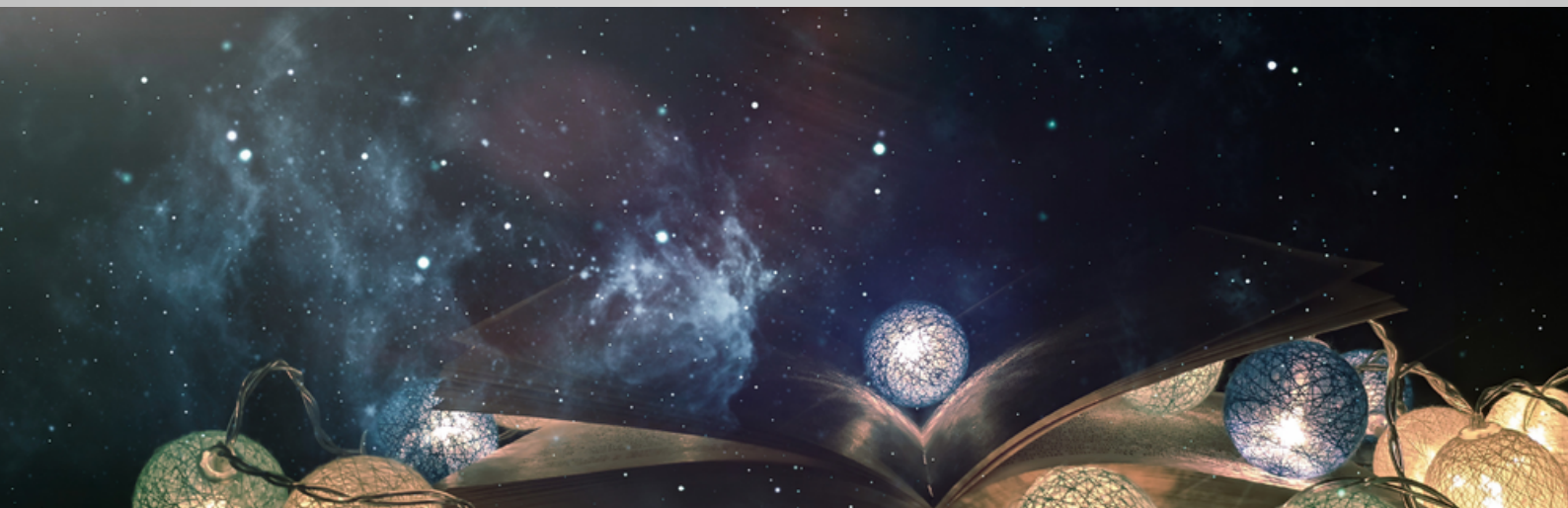

12 Heilige Nachten

De 12 heilige nachten als een gods-geboorte-cyclus

De 12 heilige nachten vormen van oudsher een periode van inkeer en contemplatie.

Het zijn de lange nachten en korte dagen van de periode rondom de winterzonnwende, voordat het tij keert en de dagen zich weer gaan lengen. Het is een tijd van terugblikken op wat was, dit loslaten, en vooruitzien naar wat komen gaat.

Wat komt is een nieuw jaar met 12 maanden en elke nacht verbindt zich met een maand. We hebben te maken met een cyclus die nu even stopt, als tussen een in- en uitademing. Hierdoor valt als het ware een gat in de tijd. Er ontstaat een leegte (een baarmoeder) die ruimte biedt voor iets nieuws. In de christelijke traditie heeft dit nieuwe begin vorm gekregen als de geboorte van de Zoon van God.

Thuis vierden dat met de kerst en dat is wat ook bezongen wordt als een stille nacht, heilige nacht. Daarna gingen we aan tafel en de baarmoederlijke leegte werd bestreden met overheerlijk voedsel. Heilig en stil was het nooit. Overvloedig en luidruchtig des te meer. Het had, zo voelde ik dat, weinig van doen met waar het om begonnen was.

Kerst was voor mij in die tijd meer een sociaal dan een spiritueel gebeuren. Om van dat laatste kennis te nemen, en dit te beleven, zocht ik mijn toevlucht tot andere tradities. Totdat ik een paar preken las van Meister Eckhart (1260 -1327) in de vertaling van de Friese dichter Jellema. Ze zijn opgenomen in het boek: Over God wil ik zwijgen.

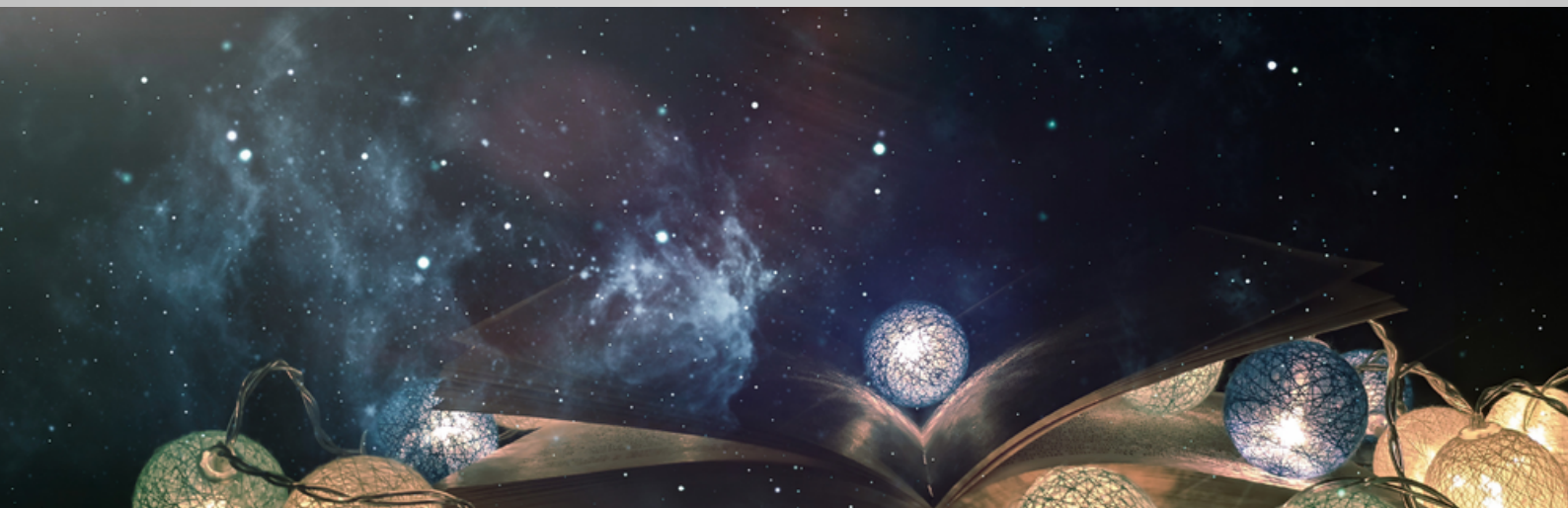
Vier van deze preken vormen tezamen de godsgeboortecyclus: 4 kerstpreken [1]

Elke preek zou om de drie dagen gelezen kunnen worden. Zo sluiten ze dan aan bij het ritme van de twaalf nachten. Vandaag beperk ik me tot wat traditioneel geldt als de eerste preek met als titel: "Middenin het zwijgen werd in mij gesproken een verborgen woord".

Wanneer Meister Eckhart tijdens de kerstmis spreekt over de godsgeboorte heeft hij het niet zozeer over de eenmalige historische geboorte van Jezus, (waarover ons steeds zoveel is verteld) want, zegt hij, dat is slechts een aspect van wat hij een eeuwig proces noemt. Het betreft ook niet één uitverkoren zoon, maar alle mensen. Daarmee veranderde hij mijn perspectief op de kerst voorgoed. Van een hedonistisch feest met verplichte kerkgang (de enige in het jaar) werd de kerst, zo opgevat, een mogelijkheid tot verinnerlijking van de geboorte van het goddelijke op aarde, in ons.

[1] In Jellema's vertaling gaat het om Preek 4, 5, 7 en 34

12 Heilige Nachten

De 12 heilige nachten als een gods-geboorte-cyclus p2

"Wij vieren hier in de tijd dat de eeuwige geboorte, namelijk: het gebaard hebben en zonder onderbreking in eeuwigheid baren van God, dat diezelfde geboorte nu is gebeurd in de tijd in menselijke natuur."

Zo spreekt de Wijze [2]: 'Toen alle dingen zich midden in het zwijgen bevonden en de nacht in haar loop op het midden van haar baan stond, kwam van bovenaf, van de koninklijke troon, een verborgen woord in mij neer.'

Dit door Eckhart nogal eigenzinnig vertaalde citaat uit de bijbel is verder puntig becommentarieerd door de kerkvader Augustinus die zegt: "Deze geboorte gebeurt aldoor, maar als die niet in mij gebeurt, wat helpt me dat dan? Maar dat ze in mij gebeurt, daar hangt alles van af."

Daar gaat het dus om, ook in Eckhart's duiding waarin God niet tot de mens spreekt, maar in de mens, en dan zijn er, volgens Meister Eckhart "drie dingen op te merken".

Ten eerste de vraag: waar vindt deze godsgeboorte plaats?

Dat gebeurt, zegt hij, in de ziel en wel in dat deel dat 'ontvankelijk' is. Dat is het deel waar het stil is in ons. Niet, zegt hij, betreft het dat deel vanwaar de ziel via de vijf zintuigen naar buiten weg- en leegloopt in de menigvuldigheid van de schepselen, maar daar waar de ziel "geheel innerlijk is en vereend in het louterste": dat is de plaats waar het goddelijke Zijn woord in de ziel kan spreken.

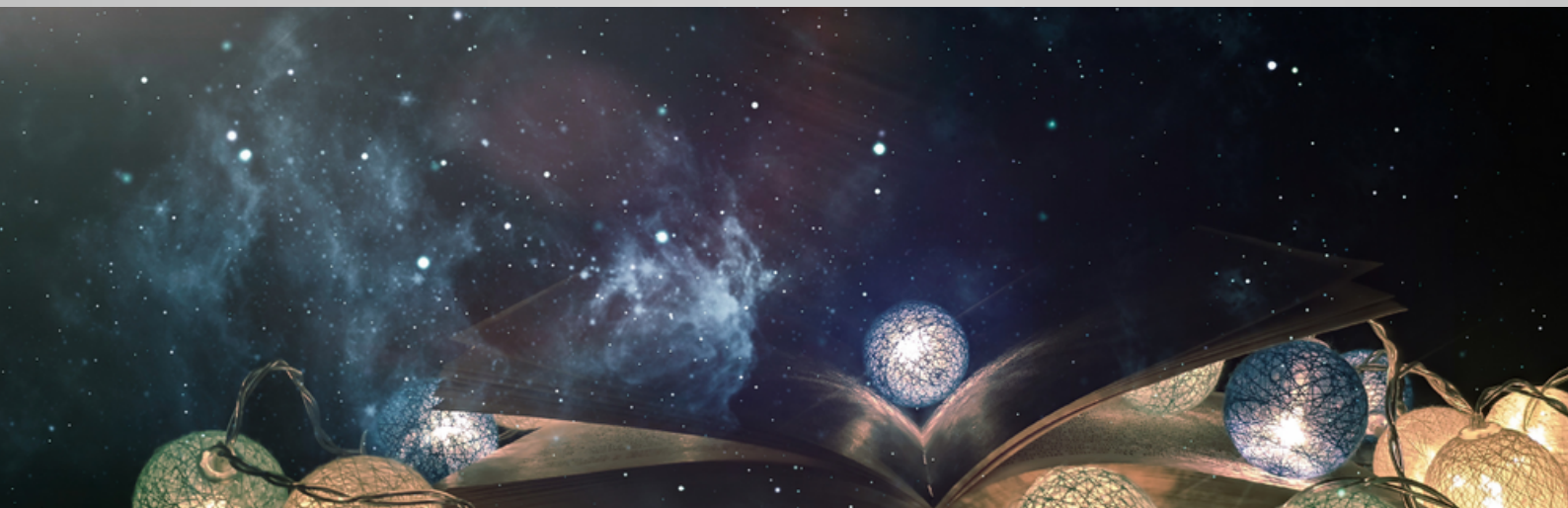
De tweede vraag: hoe dient de mens zich tegenover dat werk of dat inspreken en baren op te stellen? Welke houding moet hij/zij innemen? Dit, zegt Eckhart, lukt het beste als "wij ons ontdoen van alle woorden en werken en ons vrijmaken om God volkomen te ondergaan door passief te blijven en God te laten werken". En dan is dit wat je moet weten, zegt hij: "zij (je ziel) is van binnen leeg en vrij van al het bemiddelende en van alle beelden, en dat is er ook de oorzaak van dat God zich ongehinderd met haar kan verenigen zonder beeld en gelijkenis".

Het derde punt is "het nut van deze geboorte, hoe groot dat is".

Tot zover enige citaten uit de eerste kerstpreek van meester Eckhart. Hier wordt duidelijk wat hij met zijn veelbesproken begrip "gelatenheid" bedoelt.

^[2] Bijbel. Boek der wijsheid 18, 14 (Sap. 18,14)

12 Heilige Nachten

De 12 heilige nachten als een gods-geboorte-cyclus p.3

Nuttig kan wellicht het volgende zijn.

Oefening

Om met onze ontvankelijke geest contact te kunnen maken gaan we goed zitten. We zitten rechtop en toch ontspannen en we brengen onze aandacht naar binnen. We luisteren.

Alles wat er in ons opkomt aan gedachten en emoties laten we even voor wat dat dan ook moge zijn en we luisteren alsof we iets heel wezenlijks gaan ontvangen en bang zijn dit te missen. We zitten, zoals mijn boeddhistische meditatie-leraar vaak zei: "als haasjes in het veld, met gespitste oren".

Wanneer we dit doen en ons zo openstellen, zullen we het ongesproken woord horen, dat als een zucht ons binnenste beweegt.

Want, zegt meester Eckhart: "het allerbeste waartoe men kan komen in dit leven, is dat je zwijgt en God laat werken en spreken" want "Waar alle krachten onttrokken zijn aan hun werkzaamheden en beelden, daar wordt dit woord gesproken. Daarom staat er "midden in het zwijgen wordt het verborgen woord gesproken".

Moge dit zo zijn en moge u een mooie kerst ervaren, met vrede op aarde die pas mogelijk wordt en kan ontstaan als zij in ons is, hier en nu, in onze stille, heilige nachten van dit oude en het nieuwe jaar.

Tot slot dan nog, speciaal voor de lezers en dromers onder ons, een gedicht van Jules Deelder, dat zomaar, tijdens een Rauhnacht, kwam aangevlogen:

*Soms, al dromend, kan ik vliegen en al vliegend ben ik vrij,
niets te willen, niets te weten, niets te moeten dan er zijn.*

*Onder mij zie ik het stromen, in een zuiver perspectief,
boven mij een onafzienbaar, peilloos diep, onpeilbaar niets.*

*Soms, al wakend, kan ik voelen, als een vogel in mijn droom,
hoe het is om niets te hoeven en te zien hoe alles stroomt.*